

ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ ІВАНА ЯЦКАНИНА: ТЕМАТИКА, МОТИВИ, ХУДОЖНІ ВИЯВИ

Землянська А.В.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Личковська І.О.

студентка 4 курсу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

У статті розглядається екзистенційно-антропологічні шукання І. Яцканина, їх тематика. Наголошується на різноманітних дослідженнях провідних вчених-дослідників у напрямку розкриття творчої манери письма майстра слова.

Ключові слова: екзистенціалізм, антропологізм, проблема людини, індивідуальність, критика.

Keywords: existentialism, anthropologism, individuality, human problem, critic.

Проблема природи людини з'явилася у науковій думці вже у ХХ столітті. Вона є дослідженням філософії, літератури, історії. Людину почали вивчати як багатовимірний суб'єкт, який має власну точку зору, творчі нахили, індивідуальні почуття та думки. Він досить незалежний та самодостатній серед суспільства. Багато визначних мислителів, науковців, літераторів, філософів – І.Кант, Ж.-П. Сартр, М. Шелер вважають, що людина здавна була, є, і буде вічним питанням. «Екзистенційна антропологія є своєрідною онтологією людини, в якій центральним є вчення про сенс людини, людського буття, можливості досягнення та неосягнення» [3, с. 88]. Отож, можна сказати, що вона здатна

віднайти проблемне поле людського самовизначення, існування, питання буття.

Іван Яцканин – відомий письменник, редактор дитячого журналу «Веселка» та публіцистичного журналу «Дукля». Він із задоволенням займає цю посаду, і навіть дня не може прожити без думки про журнальну періодику. Багато років він піклується про українське слово та літературу у Словаччині.

Книжки письменника неодноразово перечитувалися науковцями, в результаті чого лунала думка про те, що творчість І. Яцканина повинна заслуговувати пильнішої уваги. Що до стилю письменника, однозначної думки не має. Увагу Р. Кухарука привернули

художні деталі, які творять настрої написаного, а також, що письменник пройшов шлях від М. Коцюбинського до В. Винниченка, тобто від народного реалізму до модерну [2, с.18]. Я. Джоганик, наголошує на тому, що наявний магічний реалізм. Р. Конопелець зазначає, що помітно виразними є романтизм, реалізм та імпресіонізм. Це все створює невечерню красу творчості І. Яцканина і вказує на ознаки екзистенційно-антропологічних шукань. Проаналізувати художню творчість письменника можна за допомогою електронного засобу навчального призначення. Науковці С. Шаров та Т. Шарова неодноразово наголошують на тому, що вивчення будь-якої персоналії за допомогою електронного засобу дозволить всебічно розглянути не лише тематичні обрії та проблемне коло, а й естетику та філософію шукань конкретного митця слова [5, с. 310]. Детально переглянути основні електронні засоби навчального призначення з історії української та світової літератури можна в навчально-методичному посібнику під назвою «Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів» [4].

Він виріс у звичайній українській селянській родині, а тому не дивно, що у своїх книгах він багато пише про село, батьків. Але найбільше він пише про селян, індивідуальностей – героїв, які розмірковують над сенсом життя, з їх світобаченням та сприйняттям. Питання рідної землі, хати, садку автор виразно розкрив у таких оповіданнях,

як «Земелька», «Коріння», «Такий простигий день» – це тісний зв'язок з минулим та віра в майбутнє, й звісно ж, щастя, ситість в сьогоднішньому дні. А оповідання зі збірки «Усе залиш», стають прикладом того, як звичайний селянин знаходиться в пошуку себе. Йому подобається жити у селі, вирішувати чисто селянські питання. Але одного дня він хоче спробувати щось нове – місто, його стрімкий потік, перспекти, великі будинки, театри, парки відпочинку. Проблема батьків та дітей також наявна. Батьки бажають щоб нащадки залишалися у рідному селі, бо тут їх батьківщина, вони зроси на цих полях, нивах, кожен куточок вулиці чи будинку знайомий. Та діти обирають життя у місті, адже так багато можливостей, невідомих доріг – все це терзає їх серця, почуваються винними, беззахисними, бо ослушалися батьків. Неодноразово на цьому акцентують увагу дослідники художнього слова письменника, які розглядають екзистенційні категорії у текстах. Таку думку підтримує Т. Шарова, яка у науковій статті про творчість сучасного письменника наголошує на вічних цінностях та образах сучасності [6, с. 29].

Дуже яскраво автор описує самотність героїв «Скрипка», «Коні вмирають вночі». Оповідання «Гіркий смак пищавки» розповідає про старого Вільханя, який все своє життя те й робив, що старався й допомагав дітям. Він мав шовковицю, єдину на селі, корчму, розводив бджіл. Та все що залишилося йому на старості літ – пищавка. Але її він беріг і ховав як зини-

ця око. А грав так, щоб ніхто не бачив, бо це все, що залишилося у нього від минулого щасливого життя. «Пищавка співала про щось давнє – таке ніжне, лагідне, та все зникало і зникало, щоб більше не вернутись» [8, с. 53].

Досить важливим питанням є кохання, в яке автор втілює страждання, біль. Воно є нереальним, вищим ніж людина. Це можна простежити в новелах «Тіні і шрами», «Мед і сіль», «Вернісаж». Вже з назв самих новел, можна відчутти всю болісність, терпкість та дивовижність кохання. І. Качуровський назвав густативним або смаковим [1, с. 9]. Автор не створював культу та ідеалу в коханні, це неосяжне почуття, яке могло знайти героїв будь-де.

Оповідання «Любов по дротах» має дуже цікавий сюжет. Воно розповідає про чоловіка, який мав у своєму житті три шлюби, три різні жінки, але на старості він залишився один, зі своїми думками й почуттями, лише через те, що вони не могли спілкуватися. Звісно, для того щоб бути щасливим потрібно висловлювати почуття. Тому й не дивно, що символічною назвою твору є «любов по дротах», саме професія чоловіка, бо розмовляв він переважно зі стовпами, коли розтягував дроти. «Насмілився сказати про таке, що не міг би у вічі сказати. Найбільше про любов» [7, с. 55].

Екзистенційний світогляд І. Яцканина знаходить проявляється через розкриття самотності звичайної людини, яка постійно присутня на сторінках його художніх творів. У творах письменника відсутній ідеал, він не прагне

віднайти його та втримати. У художніх творах письменника помітна філософічність, емоційність, психологізм, ліричність та заглибленість у внутрішній світ людини. У художній тканині творів І. Яцканина важливу роль відіграють заголовки, в які автор закладає філософський підтекст.

Не дивлячись на те, що різні екзистенційно-антропологічні шукання наявні у творчості письменника, наскрізною темою все ж таки, є мотив самотності. Адже людина у будь-якому віці відчуває це досить гостро та яскраво. Творчий доробок І. Яцканина оцінений українськими літературознавцями та словацькими українцями. Проте потрібно більше уваги приділяти значенню творчості письменника, бо він як і великі люди усіх віків, як справжній українець, описав тему села, головних героїв з їх думками, почуттями, радощами та біллю. Його твори є феноменом літератури та мистецтва.

Література:

1. Качуровський І. Генерика і архітектоніка. Кн. II. / І. Качуровський. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 376 с.
2. Кухарук Р. Пряшівська гілка української прози / Р. Кухарук; Всеукраїнська спілка. – Літературний форум творчої молоді. – К.: Видавець Вадим Карпенко, 2003. – 24 с.
3. Хамітов Н. Проблема екзистенційної антропології / Н. Хамітов // Філософсько-антропологічні читання. – К.: Стило, 1999. – 96 с.
4. Шаров С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і пе-

- пероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.
5. Шаров С.В. Електронний підручник історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст. у самостійній діяльності студентів-філологів / С. Шаров, Т. Шарова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2011. – №. 3. – С. 304–311.
6. Шарова Т.М. Образи сучасності та відображення дійсності у творах Ю. Андруховича / Т.М. Шарова, В.В. Таран // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej “Filologia, socjologia i kulturoznawstwo Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki” (30.03.2017 – 31.03.2017) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. – С. 28 – 30.
7. Яцканин І. Любав по дротах / Іван Яцканин; післям. В. Конопельця. – Пряшів: Словацьке пед. Вид-во в Братіславі, відділ української літератури в Пряшеві, 1994. – 97 с.
8. Яцканин І. Місце проживання / Іван Яцканин. – Пряшів: Словацьке пед. Вид-во в Братіславі, відділ української літератури в Пряшеві, 187. – 147 с.